

Het WOORD is vleesch geworden — het mirakel is rigoreus.

Het Woord is vleesch GEWORDEN — het mirakel is comparatief.

Ja, onze verlegenheid in 't benoemen van wat God gedaan heeft in den Kerstnacht blijft ons bij. Ook als wij verder trachten te onderscheiden.

We luisteren nog even naar den wijsgeer van daareven: naar Kant.

Het thema van het „*rigoreuze wonder*“ laat hem nog niet los: hij wil het verder onderscheiden.

Hij doet het aldus:

Een rigoreus mirakel is — zoo zegt hij — of *materieel*, of *formeel*.

Materieel is het, wanneer ook de kracht, die het wonder in 't aanzijn riep, *buiten de wereld* is.

Formeel daarentegen moet het heeten, wanneer die *kracht* wel in de wereld, doch de nadere bepaling van die kracht zich *buiten de wereld* bevindt.

Een voorbeeld ter toelichting ontleent Kant aan Israëls doortocht door de Roode Zee.

Wie het droogleggen van het water van de Roode Zee toeschrijft aan een *onmiddellijke* werking Gods, voor dien is dit wonder *materieel*.

Maar als men aanneemt, dat God daarbij *middelijk* gewerkt heeft, bij voorbeeld, door een bepaalden wind te doen waaien, die het water opstuwde, maar dan toch weer zóó, dat het Gods directe bemoeienis was, die dezen wind liet waaien, die hem *ultzond*, dan is voor wie zóó ziet het wonder *formeel*. Zoo heeft b.v. prof. dr A. Noordt zij het mirakel van Israëls doortocht door de Roode Zee, o neen, niet „verklaard“ maar wel „beschreven“, wel gepoogd te „verstaan“. Israël ging door een „doorwaadbare plaats“, maar zijn God zond den wind, en — zond hem ook terug op Zijn tijd.

Is nu het Kerstwonder *materieel*? Of *formeel*?

Wees stil, en laat maar liever af van spreken. Het is — zóó ge met Kant aldus wilt onderscheiden — het één zoowel als 't ander.

Materieel is het mirakel van den Kerstnacht, — want de kracht die Christus zond, die was van boven, heel en al.

De Vader zendt, de Zoon laat zich zenden, zendt ook zichzelf. Het zenden en het gaan, 't gezonden worden als een zenden-van-zichzelf, 't zijn beide wonderen van *gelijke* kracht en goddelijkheid; beide handelingen zijn volkomen vrij, en onafhankelijk, en goddelijk en soeverein. En als de Geest Maria overschaduwt, dan is daar een goddelijk begin, een goddelijk schepfen, het is even mirakuleus, als toen hetgeen in Genesis I ons wordt verhaald, geschiedde in den ochtendstond der wereld. Het begin der wereld is niet méér mirakuleus, dan deze „Mitte der Geschiede“, dit *midde* der geschiedenis, waarin de Zoon des menschen wordt ontvangen van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria.

Maar ook is in den Kerstnacht dat element in 't wonder Gods aanwezig, dat Kant verleidt, den naam „formeel“ er voor te kiezen. Heeft God Augustus niet als zijn instrument gebruikt? En niet de angst van Jozef? En niet de lotgevallen van het huis van David? En is niet heel het geloofsbegrip van „de volheid des tijds“ een erkenning van de waarheid, dat het alles „organisch“ zoo gegroeid is in de wereld, in tijd en ruimte, zóó, dat de cirkelgang van het natuurlijk leven kon doorbroken worden door het in-rechte-lijn neerdalen van 't geweld van God, die de eenige in-vasie pleegde, waarvoor nu alles rijp was, en die aan alles door geweld zijn, ware natuur, de oorspronkelijke her gaf?

In-VASIE — het wonder is materieel.

IN-vasie, — het wonder is formeel.

Neen, werkelijk — die in den hemel woont, Hij licht om onze onderscheidingen. Maar die in den hemel woont, komt heden bij ons wonen, onder ons wonen, en komt ons God verklaren; dat is: Hij leert ons, die gelooven, met Hem lachen om onzen dwazen lust tot onderscheiden. Voor het laatst hooren we Kant doceeren:

is het wonder te danken aan een *rechtstreeks* ingrijpen van God, dan is het *occasioneel*.

Een wonder van een bijzondere gelegenheid, een *kairos*-wonder dus, een wonder van een zeer bepaalde gelegenheid-des-tijds, een wonder dat scherp zich afteekent tegen de gewone dingen-van-den-dag. Maar wordt het in het aanzijn geroepen door een reeks van oorzaken en gevolgen, welke alle bij elkaar aanwezig zijn terwille van deze gansch bijzondere gebeurtenis, dan is het wonder *gepraestabiliseerd*, d.w.z. te voren bepaald, te voren vastgesteld, zóó als alles wat „normaal“ verloopt tenslotte is bepaald, in en met zijn oorzaak en gevolg door een eeuwig besluit van God, aangaande den *samenhang* der dingen. Een *chronos*-wonder, dat valt in den gewonen tijd van iedereen, van allen dag en alle-daagsche dingen.

Welnu, de Zoon des menschen is verschenen door een wonder, dat volkomen *occasioneel* is. Het is er één keer slechts. Het was er nooit te voren. En het wordt ook nooit herhaald. Het is niet te danken aan eenige natuurlijke wisselwerking en het vindt in al het geschapene, in al het voorhandene geen enkele analogie. Het is een *kairos*-mirakel: 't komt op een *bijzonderen* tijd, een *gelegenhedstijd*. Geen oog heeft het gezien (in de natuur), geen oor gehoord (in de geschiedenis), geen hart bedacht (in de wijsbegeerte). God heeft het bereid, het is de groote oc-casie, het groote in-cident. 't Valt op ons. 't Valt zoo maar onder ons. Het „valt“ inderdaad op en onder ons.

Maar 't is toch ook weer heel en al *gepraestabiliseerd*. De zonnen, manen, sterren zijn bewogen al de eeuwen door — naar Bethlehem. De volkeren zijn opgestuwd — naar Bethlehem. De dynastieën zijn over elkander heen geschoven — naar Bethlehem. Advent was alles, — alle klokken luiden adventistisch. Het is een *chronos*-mirakel: het is te registreeren, te beschrijven voor *ieder* geschiedschrijver; en wee hem die het niet beschrijft; — hij is als schrijver heelemaal mislukt. Het waren immers geen *boven-grondsche* wegen, die God bouwde buiten de geschiedenis om, waarlangs de Zoon zijn Kerst-invasie pleegde; maar de wegen der *gewone menschen*, die heeft Hij zich laten bereiden door de weg-werkers van Jesaja 40: bereidt den weg des Heeren, maakt recht in de wildernis een pad voor onzen God. Alle *beneden-berg* zal geslecht, en alle *beneden-dal* zal gestopt worden voor den Koning der eere. Het was de *gepraestabiliseerde* harmonie van al 't *geschapene*, die voor den Christus gansch harmonisch plaats bereidde. De geschiedenis der wereld was *tendenz*-geschiedenis. Maar 't bleef *tendenz*-geschiedenis.

Nu kunnen wij weer vroolijk zingen; want onze God is zeer te prijzen. Hij heeft *kunstmatig* ons gevoed, we zouden anders nooit het Manna hebben gegeten, dat van den hemel viel; wie wilde het eten? wie zag het? of wie kende het? of wie kon zijn handen ernaar strekken? *Kunstmatig* voedde Hij ons met het Hemelsch Brood — dat wonder is dus rigoreus, en materieel en occasioneel.

Maar Hij heeft ons toch echt gevoed; dit manna paste bij onze oorspronkelijke natuur, het klopte op elke formule van onze konstitutie, onze menselijke, onze kosmische, onze krea-tuurlijke konstitutie. Hij voedde ons met Zijn Hemelsch Brood, — het wonder was comparatief, en formeel, en *gepraestabiliseerd*.

Nu kunnen wij ook weer helder zingen; want onze God is zeer nabij. Hij was het, werd het, blijft het. De Christus kwam, maar komt ook. Hij komt terug. En ook die tweede komst, die wederkomst, zal wonder wezen, weer rigoreus, en ook weer comparatief. En wat daar verder volgt. Adventspreken duren zeven dagen in een week. En kerstboodschappen duren honderd jaren in een eeuw. En 't komen Gods duurt zooveel eeuwen als er eeuwen zullen zijn tusschen begin en eind tusschen alpha en omega, tusschen Genesis en Openbaring.

Laat ons het wonder WONDER laten, broeders. En juist daarom gansch *natuurlijk*, schoon het meteen van *boven* de natuur tot ons gekomen is, en daaglijks zoo, van boven, tot ons komend blijft. Wie hier ter rechter- of ter linkerzijde afwijkt, en ook maar één keer de speelsche

HIER SCHUILT....

Hier schuilt dat godlijk aangezicht,
Waer uit de zonne scheidt haer licht,
En alle starren glans en luister.
Hier leit hy zonder glans in 't duister,
Die eng'len tot zijn dienst verplicht —

Augustus Rijck verliest zijn eer:
De Roomsche scepter reickt niet veer;
Het Oost versmaet Latijnsche naemen,
Maer dus beheerscht het al te zaemen,
Oock daer de zonne neemt haer' keer —

De doecken daer dit kind in leit
Is 't purper van zijn majesteit,
Waer in de herders hem aenschouwen,
Dien God de zielen komt vertrouwen;
Gelijck van ouds was toegezeit. —

Ghy die der vorsten harten leit,
Gelijck een beeck, en schift en scheid
Het licht van dicke duisternissen;
Laet den tyran zijn aenslag missen,
Die den onnooslen laegen leit.

JOOST VAN DEN VONDEL.

(Gijsbr. v. Amstel).

begrippen-paren van Kant of van wien dan ook uit-een-rukt, die is het Kerstfeest *kwijt*. Rigoreus — zoo roept de Barthiaan. Comparatief — zoo betoogt de immanentist. Het een zoowel als 't ander, zoo belijdt een Calvinist. Want het Woord is vleesch geworden, en HET WOORD heeft onder ons gewoond, en wij....

Wel, wij hebben zijn HEERLIJKHEID (de rigoreuze) aanschouwd, maar dan ook werkelijk zijn heerlijkheid AANSCHOUWD (echt comparatief).

Wat voor een heerlijkheid?

Een heerlijkheid als van den EENIG geborene VANWEGE den Vader. o zoo rigoreus.

Maar dan toch een heerlijkheid als van den eenig-GEBORENE vanwege den VADER, o zoo comparatief.

En gij, waarom noemt gij Hem Gods eeniggeboren Zoon?

Omdat zijn mirakel rigoreus is.

En waarom noemt gij Hem onzen Heere?

Omdat zijn mirakel comparatief is.

En waarom wordt gij een christen genoemd?

Omdat ik zijn zalving deelachtig ben — door een transcendent geweld, door een Geestes-invasie, door een wedergeboorte van boven af, door een roeping, die krachtdadig was, — 't is alles rigoreus.

Maar ook, omdat ik krachtens dit rigoreus geweld herleid ben tot mijn waarachtig mensch-zijn, tot mijn oorspronkelijke natuur, omdat ik, als geestelijke mensch wel door niemand onderscheiden word, die Hem niet onderscheidt, maar toch nu alle dingen onderscheiden kan: zelfs het lichaam van mijn Heere — ik, gansch comparatief, door Hem die mij heeft liefgehad, mij in mijn doen en laten, met hebben en houden, met huid en haar prae-stabiliseerende met zonnen en manen, met bloemen en vogels, met wormen en maden, van vóór de grondlegging der wereld.

Noemt men Zijn Naam niet Wonderlijk? Raad? Sterken God? Vader der eeuwigheid?

Vroeg ik Hem naar Z'n Naam? Ik heb hem al gehoord en toch ook niet gehoord, „Die is toch wonderlijk“ — zoo sprak Hij tot mij, toen Hij voorbijtrok, maar den zoom van zijn gewaad liet zien.

En toen ik de deur voor Hem opendeed — toen was Hij doorgedaan. 't Was rigoreus — zijn komen en zijn gaan. Maar o die mirre, die Hij achterliet op de kruik van de deur van mijn kamer — wat was Hij comparatief! Mijn neus verdroeg zijn geuren, mijn adem is niet afgesneden, en de dochters van Jeruzalem hebben mijn stem toch nog heusch herkend, al was ik ook gansch confuus, vanwege de liefde, de liefde, die ik niet aan kon.

Er schen d van het ving op Testame In ee satte va In de In de aan zijn vreezen den pla sche sta een Of: hier eer Maar ren pla God, Da kondigd wel een spreken schen-sch schrift; dertiere zouden den wo clamatie plaatst daar sch schrift". hand. H baring, naam he Zoo is een hen Jezus, e weken c dat de Woord, feit van tot valse messiaas gebonde En deze verder, a den naa O Joz Weke was die zorgen. gelooft a gen door Ge kun nemen, halve in niet van Maar al de angst dervond die parti zijn naa kerk. En Het ve van de v staan. N gevoeld, beiden h schakeld mensche verschril Keer r die eerst De name zijn, den tatie" va hand. Ka verplette ment van naar vor vermorze breekt. D